

Poslání terciárního školství

Radim Palouš

Předneseno na plenárním zasedání Asociace emeritních rektorů, Plzeň, 17.2.2011,

a poskytnuto jako korespondenční příspěvek XVIII. Akademickému fóru

ETIKA – LEGISLATIVA – DIVERZIFIKACE

Praha, 24.2.2011

Závazný sled školského systému od primárního (základního) přes sekundární (střední) po terciární (vysoké) existuje teprve necelých 150 let. Byl totiž u nás kodifikován koncem sedmdesátých let 19. století, a to v souvislosti s dějinnou proměnou společenské produkce vlivem průmyslové revoluce. Dříve vzdělávání pro zemědělskou výrobu obstarávaly především rodina a pro řemeslnou praxi se učni a tovaryši učili u mistrů. Školství historicky rostlo „od hlavy“: nejprve univerzitní (u nás 14. stol.), potom gymnaziální (u nás 18. stol.) a teprve nakonec základní („obecná škola“ – průběhem století devatenáctého).

Vysoké školství se tedy staly součástí přípravy obyvatel na život společnosti v éře technovědné civilizace a nelze se divit, jestliže stát vykonává dozor i nad touto složkou vzdělávání. Zatímco v neškolských vědeckých institucích jde o výzkum bez vzdělávacího poslání, vysoké školy mají ještě jedno významné poslání: studenti se setkávají se zkoumáním a bádáním, a to nikoli proto, aby všichni nastoupili v budoucnosti jako profesionální vědci, nýbrž aby ve spolupráci s učiteli poznávali lidskou zvědavost jako takovou, aby se učili konstruktivně pochybovat, hledat řešení, a to nikoli jako hotový výsledek svého snažení, nýbrž „in statu nascendi“.

Jde tedy o schopnost postupovat dál a výš, dokázat dát všanc dosavadní své vědění – prostě překračovat sama sebe. Jde přitom nejen o přírodní vědy, ale i společenské disciplíny, jde nakonec o mravní schopnost na světě individuálně i společensky humánně pobývat. Takovou transcendenci nelze indoktrinovat, nýbrž je třeba ji autenticky zažít.

Etika vysokoškolského vzdělání – případ plzeňských práv

Viktor Viktora

1. Kontexty I – postavení vysokých škol ve společenském systému (pět vysokoškolských zákonů v období 1950-1998, náčrt problematiky odnímání titulů),
  - přitažlivost absolutoria studijního oboru a současně oboru dobově „in“.
2. Mýty a legendy – založení Právnické fakulty ZČU – skupinové zájmy,
  - dva tituly získané v období počátků fakulty (J. Ruml, rigorózum S. Grosse) jako příklad širšího spektra zájmové oblasti tehdejšího vedení.
3. Příklad z tisku – JUDr. Radovan Vítek, který mj. vykonával jednu zkoušku ve vyšetřovací vazbě, jeho studium trvalo 2 roky, 3 měsíce.
4. Závěry materiálů – Závěrečná zpráva komise pro prověření studia absolventů a průběhu rigorózního řízení na FP ZČU,
  - Návrh zprávy Akreditační komise o hodnocení FP ZČU,
  - z mailů JUDr. Daniela Teleckého, PhD., rektorovi,
  - z dopisů doc. JUDr. Milana Kindla, CSc., rektorovi.Nešlo o klasickou korupci, šlo o navázání vztahů v širším spektru politickém, mocenském i ekonomickém. Tehdejší vedení (doc. M. Kindl, doc. J. Zachariáš, dr. I. Tomažič, dr. D. Telecký, předseda Akademického senátu) patří mezi excelentní právníky, jejich argumentace odpovídá věhlasu, pro tón debaty byla charakteristická zdvořilost a upozorňování na možné právní důsledky, základní projednávanou problematiku dovedli stočit k podružným záležitostem.
5. Závěry Etického panelu – základní odpovědnost bývalého vedení fakulty, odpovědnost vedení univerzity, jejího Akademického senátu a vědecké rady.
6. Kontexty II – problematičnost vysokoškolského studia politických osobností v době, kdy vykonávají funkci,
  - zápas s korupcí, jejíž součástí záležitost byla.

K Právnické fakultě ZČU v Plzni: Neplatnost titulů, resp. diplomů

Jiří Zlatuška

Vzhledem k absenci speciálního ustanovení k odebrání nebo zneplatňování titulů v zákoně o vysokých školách je zvláštní, že nebylo uvažováno použití ustanovení obecných (fakt, že s tím se při koncipování zákona počítalo, potvrdil v diskusi na AF i prof. Pátý).

V diskutovaných případech se zjevně jednalo o rozpor s dobrými mravy bez ohledu na to, kdo byl hybatelem konkrétních postupů nebo strůjcem konkrétních kroků. Rozpor se může týkat neúměrně snadných podmínek studia, kterých si student mohl být vědom, stejně jako dalších okolností, které nemusí být na straně studenta přímým vědomým podvodem, ale lze se jako na postižitelný dívat na postup, při kterém si neobvykle snadných podmínek spočívající ve vynechání nebo nápadném zeslabení podmínek studia mohl/měl být vědom.

Obecná zásada neplatnosti právních aktů, které jsou v rozporu s dobrými mravy, jak je vyjádřena v § 39 obč. zák. („Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.“) by měla být použitelným základem pro právní řešení excesů typu těch, ke kterým došlo a působením důsledků i dochází v Plzni. Jedná se o právní pojem, ke kterému existují judikáty (např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR Rc 62/97: „...dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních...“) a pro postižení situací, ke kterým ve vysokoškolském prostředí může docházet, by takové obecnější východisko dávalo použitelné východisko. Neplatnost ex tunc může vést k řetězovým důsledkům v případech, kdy byla získaná kvalifikace nutnou podmínkou jiných úkonů nebo kdy byla nějak jinak brána v úvahu – obecná poloha zákonných zásad by se mohla s důsledky vyrovnat způsobem, které jsou konzistentní s právem v obdobných situacích z jiných oblastí života a je také zřejmě lepší, než užití správního řádu nebo uzákonění speciální novely, která by to ve speciálních případech řešila do budoucna.

Usnesení Sněmu Rady vysokých škol

Z informací o zasedání sněmu Rady vysokých škol 17. 2. 2011:

5. Situace na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni (dále FPR ZČU)

Doc. Radová informovala sněm ...

Usnesení:

Sněm Rady vysokých škol bere na vědomí přednesené informace a očekává, že Akademický senát Západočeské univerzity v Plzni bude usilovat o nápravu v kauze Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni. Podle názoru Rady vysokých škol vedení Západočeské univerzity v Plzni nereflektovalo svůj podíl na nezákonnostech a nevyvodilo z něj osobní odpovědnost.

1 – Protekcionismus, 2 – Diverzifikace, 3 – Univerzita/Vysoké školství

Libor Pátý

1. Tlaky politiky a politiků na výkony vysokoškolského vzdělání byly i za minulého režimu. Vzpomínám, jak v šedesátých letech na Matematicko-fyzikální fakultě proplouval studiem jistý Stuchoř, který z neschopnosti a lenosti byl vždy k propadnutí, ale cestou fakulního výboru strany nakonec vždy uspěl. Straně se odvděčil tím, že jí sloužil nejprve v Moskvě v oblasti kriminologie a nakonec jako ředitel Ústavu fyziky plazmatu ČSAV, na což mnozí s povzdechem vzpomínáme. V dnešní době na vysoké školy nepůsobí strana a strany, ale lidé mocní svými styky a peněženkami. Vysoké školy tomu mohou čelit jedině tak, že budou vnitřně jednotny a s využitím akademických svobod a samosprávy odkrývat vnější snahy po zneužití nejenom udělování označení stupně vzdělání, ale i výsledků vědecké práce.
2. Obávám se, že obsah termínu diverzifikace lze vykládat různými způsoby. Diverzifikace, tj. rozvrstvení vysokých škol podle způsobů jejich práce a vzdělání absolventů s určením pro uplatnění v různých oblastech a oborech (odborně náročných povolání v běžném životě, ve výchově k učitelství, v náročné intelektuální oblasti a ve vědě a poznávání) je jedním z předních postupů, jak přiblížit naše vysoké školství k potřebám celé společnosti. Bohužel se dnes diverzifikací rozumí něco zcela jiného: Je to rozdělení vysokých škol na ty, jimž bude dáno více finančních prostředků se zdůvodněním, že jsou to „ty lepší“ školy, zatím co těm horším bude dáno prostředků méně. Tento ryze peněžní přístup nejen neřeší, ale zcela opomíjí vlastní úkoly a od nich odvozené potřeby vysokých škol. Je nutné obrátit pozornost rozhodujících činitelů k vlastnímu obsahu pojmu diverzifikace a věřit, že se znalostí věci správně rozhodnou.
3. Hluboce si vážím opravdovosti a upřímnosti, s níž vystoupil pan rektor Kovář, když hovořil o dilematech, jímž je podroben vysokoškolský činitel, má-li vystupovat jako předseda konference rektorů a hájit zájmy celého vysokého školství a současně hájit i zájmy vysoké školy, jejíž je rektorem. Myslím si, že toto dilema prolíná celou naší společností. Je to dilema mezi dílčím a často okamžitým zájmem a zájmem celé společnosti, celého národa a dlouhodobého výhledu do budoucnosti. Naše česká společnost byla příliš dlouho drcena vnějšími tlaky a nucena tak hledat způsoby přežití ze dne na den. Odvykli jsme si proto nejen hledět dále dopředu, ale vzdávat se i přesvědčení, že cokoliv, co je ve prospěch společnosti jako celku, je i ve prospěch každého jednotlivce. Nevíra ve význam celé pospolitosti a její prospěšnosti pro život jedince nás pak často vede k tomu, čehož jsme denně svědky: jedině významný je okamžitý profit, nebo alespoň naděje v něj. Principiální chování směřující do budoucnosti je jen uvažování idealistického staromilce.

Ad Plzeň – Ad Diverzifikace VŠ

Jaroslav Smítal

Ad Plzeň:

V devadesátých letech Akreditační komise na základě jediného (skandálního) profesorského řízení doporučila MŠMT odebrat právo konání habilitačních a profesorských řízení na příslušné vysoké škole, a to ve všech akreditovaných oborech. Zdůvodnění: Selhání Vědecké rady vysoké školy. Stalo se.

Podobné opatření mělo být přijato v případě Západočeské univerzity.

Ad diverzifikace VŠ:

Asi by bylo dobré ocenit dva relativně nové instrumenty (které jistě nejsou dokonalé), které mohou mít pozitivní vliv na diverzifikaci VŠ:

(1) Databáze profesorů a docentů a standardy AK omezující nadměrné úvazky

(2) Větší důraz na kvalitu (koeficient VKM) na financování VŠ

Poznámka.

Instrumenty jsou důležité, protože otevírají cestu iniciativě, což je lepší než „osvícené“ rozhodnutí, co je nejsprávnější. Evoluce je lepší než revoluce, alespoň v oblasti VŠ.

Sebelepší zákon dodržování etických standardů nezaručí

Jiří Málek

Nejen v akademickém prostředí platí, že mnohem důležitější než dokonalá legislativa je dodržování etických standardů, které však nelze vynutit zákonem, ale pouze tím, co sami jsme schopni přijmout a tolerovat. Tyto etické normy se vytvářejí postupně, mezi přáteli, na pracovišti, ale hlavně od útlého věku v rodinném prostředí. Prověřují se doslova v každodenním rozhodování o tom, co je správné, nesprávné a co je nepřijatelné.

V českém prostředí často podléháme mylné představě, že zpřesněním a vylepšením zákonů napravíme i ono dodržování etických norem. To je omyl. Zákony by měly být jednoduché, snadno pochopitelné a vymahatelné. Kontinuální změny většinou nepřinesou nic dobrého. S velkým znepokojením sleduji, že naprosto nepřijatelné jevy (jako např. případ Právnické fakulty ZČU) jsou zlehčovány, relativizovány a posléze tolerovány. Obávám se, že sebelepší nový zákon nemusí nutně zajistit zvolení lepších lidí do akademických funkcí a zabezpečit tak dokonalejší fungování vysokých škol.

Ad „Případ plzeňských práv“ – Ad „Diverzifikace VŠ“

Jiří Witzany

Ad „Případ plzeňských práv“

Současný stav společnosti a především jistý odklon a důraz na pragmatický přístup ve všech oblastech života, provázený úsilím po rychlém úspěchu, mnohdy za jakoukoli cenu, je provázen určitým úpadkem společnosti z hlediska jejího vnímání významu a závažnosti základních mravních a etických zásad. Vysoké školy, jakkoliv autonomní, vždy do jisté míry, i když s časovým odstupem, odrážejí situaci ve společnosti. Podle mého názoru je třeba z tohoto hlediska vnímat a posuzovat případ plzeňských práv na pozadí zmíněné situace ve společnosti. Z tohoto širšího pohledu je pak třeba odvodit pravděpodobné příčiny, bez nichž by nebylo následku, tj. selhání systému. Osobně se domnívám, že svým způsobem poměrně značná míra možné uzavřenosti jednotlivých akademických institucí – vysokých škol a jejich fakult – vytváří svým způsobem určité předpoklady vzniku obdobných situací, při nichž dochází k porušování a nedůslednému respektování vnitřních i vnějších předpisů a zákonů. Bylo by třeba zabývat se např. možnými důsledky, které vyplývají např. ze skutečnosti, že získání absolutoria a zpravidla i všech navazujících stupňů akademické a vědecko-pedagogické kvalifikace je v kompetenci jednotlivých vysokých škol a v důsledku toho jsou zpravidla na českých VŠ jednotlivé stupně akademické kvalifikace získávány převážně, nebo spíše výhradně na jedné a téže vysoké škole. V tomto směru např. výraznější posílení, oproti stávajícímu stavu, příslušných komisí rozhodujících o udělení akademické kvalifikace – státnicových, doktorských, habilitačních, jmenovacích – o významné externí odborníky, včetně zahraničních, by více zprůhlednilo situaci, stav a kvalitu nejen na jednotlivých oborech, fakultách, popř. vysokých školách, ale také posílilo nezávislost a objektivnost rozhodování těchto komisí. Podobně pozitivní účinek by mohlo mít respektování např. pravidla získat alespoň jednu z akademických kvalifikací na jiné vysoké škole.

Rád bych uvedl ještě jednu skutečnost, kterou považuji v kontextu dalšího pozitivního směřování společnosti a úloze VŠ v tomto procesu za mimořádně závažnou. Je to otázka posílení autority vysokoškolského učitele, který by měl být studenty respektován a vnímán nejenom jako vynikající odborník, ale také jako osobnost s širokým intelektuálním rozhledem.

Bylo by možné uvést řadu dalších preventivních opatření, která lze zařadit do kategorie možných příčin selhání daného systému a opatření garantujících potřebnou otevřenost vysokých škol.

Ad „Diverzifikace VŠ“

Návrh považuji za velmi dobrý podklad k bezprostřední přípravě a zahájení procesu diverzifikace a hodnocení vysokých škol. Osobně se domnívám, že neodkladné zahájení procesu diverzifikace a hodnocení českých vysokých škol s maximálním využitím zahraničních zkušeností bude tím nejúčinnějším opatřením směřujícím k vysoké úrovni českých VŠ. Při řešení tohoto procesu je důležité vnímat české VŠ ne pouze v rámci národního vzdělávacího systému, ale především jako součást evropského vzdělávacího systému. Z tohoto pohledu by

měla vycházet nejenom jednotlivá kritéria, standardy a indikátory, ale celková koncepce přijatého systému hodnocení a diverzifikace.

Za pozitivní stránky návrhu diverzifikace VŠ předloženého na dnešním jednání považují především doporučení provádět hodnocení kvality podle oborů na základě kvality výkonů, zdůraznění potřeby, aby požadavky určité kvality a intenzity tvůrčích činností byly součástí standardů akreditačního řízení a při hodnocení bylo využito nejen vlastních, ale i zahraničních zkušeností. Za pozitivní považují také konstatování, aby hodnocení VŠ nevycházelo z apriorní definitorické klasifikace několika VŠ do třídy excelence a ostatní do jiných tříd kvality, možnost autonomního rozhodování vysokých škol o typu studijních programů a oblastech jejich tvůrčích popř. uměleckých činností.

Za velmi důležitý krok lze považovat především dosažení dohody a shody vysokých škol v kvantitativním hodnocení jednotlivých oblastí tvůrčích oblastí, to je vymezení a relace mezi jednotlivými tvůrčími činnostmi na základě např. definování, jak je uvedeno v návrhu, deskriptorů popisujících mj. kvalitu tvůrčích, popř. uměleckých činností vysokých škol..

K případu brněnských práv

Martin Černohorský

Případ brněnských práv lze charakterizovat třemi údaji z Informačního systému Masarykovy univerzity (jména jsou vynechána, pro obecnou charakteristiku případu nejsou v tomto příspěvku potřebná), doprovobenými výňatkem z vyjádření prof. Pavla Holländera (předseda Etické komise ad hoc, ustanovené pro příbuzný případ) a výňatkem z vyjádření prof. Naděždy Rozehnalové (děkanka Právnické fakulty Masarykovy univerzity).

- 1) Z dokumentu „Posudek oponenta diplomové práce“, datovaného 7.5.2009:
„... Primárně musím konstatovat, že prvních 11 stran práce (str. 7 – 17) považuji za plagiátorství, neboť text, který diplomantka uvádí za svůj, je doslovný text článku Aleny Pohlové, Právní rádcce ...”
- 2) Z dokumentu „Stanovisko k průběhu obhajoby diplomové práce ..., která se konala dne 14.5.2009”.
„... Celkově komise dospěla k závěru, že diplomantka ... v diplomové práci převzala část cizího textu, tento však – byť nedůsledně – označila citacemi, a tedy nezatajila své zdroje a neporušila autorské právo původní autorky k původnímu textu. Pochybení při práci s citacemi komise diplomantce vytkla a zhodnotila při klasifikaci obhajoby.
V Brně dne 15.9.2009   ..., předseda komise”
- 3) Z dokumentu „Odlišné stanovisko člena komise pro státní závěrečnou zkoušku k hodnocení diplomové práce studentky ... při obhajobě dne 14.5.2009”, datovaného 4.12.2009:
„...
5. Skutečnost, že komise pro státní závěrečnou zkoušku v nepřítomnosti oponenta a v poměru hlasů 1:2 zhodnotila uvedenou diplomovou práci jako „vyhovující”, je překvapivé, a to i proto, že komisi byl znám záporný a na plagiátorství upozorňující posudek oponenta diplomové práce. ...
6. Ve věci mělo být též postupováno podle ustanovení o plagiátorství podle čl. 18 veřejně přístupné *Směrnice děkana Právnické fakulty Masarykovy univerzity ze dne 1. září 2008 o studiu v bakalářském a magisterském studijním programu*. Skutečnost, že tak nebylo postupováno, je překvapivé.
7. Z výše uvedeného děje vyplývá nebezpečí, že každý student by se mohl dovolávat stejně výhodného zacházení, ...”
- 4) Z e-mailového dopisu (1.11.2010) prof. P. Holländera M. Černohorskému:
„... Obecně se domnívám, že garantování výuky (v tom rámci i zkoušky) je přirozenou součástí akreditace, součástí akreditace je pak i hodnocení dodržování akreditačními komisí stanovených parametrů a v případě jejich porušení vyvození příslušných – ve smyslu zákona o vysokých školách – konsekvencí. Přirozeně, je dle mého názoru nad síly akreditační komise reagovat v situaci, pokud se začne hroutit systém, pokud je četnost porušení nastavených parametrů přílišná, pokud se ona stává „normalitou“, pokud selhává profesně–etický mechanismus náročnosti uvnitř školy. V takovém případě by bylo lze do-

poručit precedenčně přísný zásah komise alespoň v některých kauzách a dále, zvážení normativního zásahu – tj. vynucení změn prostřednictvím nové normativní úpravy. ...“

5) Z e-mailového dopisu (16.1.2011) děkanky Prof. N. Rozehnalové:

„... co lze dnes k celé věci říci. Chyby se staly (a nebylo jich málo a nebylo málo aktérů, kteří se chyb dopustili). Na jménu právnické fakulty ulpěla skvrna – na druhé straně jsme jedinou právnickou fakultou v ČR, která zveřejňuje všechny kvalifikační práce a vyžaduje odevzdávání seminárních prací do elektronických odevzdávacích, takže podobný přístup od jiných fakult by možná znamenal ještě větší překvapení. Slovy dnes již nic nespravíme. Snažili jsme se poučit. Byla přijata řada opatření – preventivních i sankčních. Další jsou před námi. ... Snad za nás budou hovořit činy. ...”

Vyjádření paní děkanky obsahuje ještě řadu dalších konstatování, vzbuzujících důvěru svou věcností a konstruktivním pohledem.

Obecná poznámka:

I laické veřejnosti je zřejmé, že na některých vysokých školách dochází v různých oblastech k leccemu nenáležitému. Nedochozí-li k účinnému zásahu, katedrou či fakultou počínaje a Akreditační komisí či Ministerstvem konče, je to pro některé kruhy signál, že se to může, že se to smí, že je to normální.

Jakkoli dobře míněná a formálně perfektně propracovaná reforma se mine účinkem, není-li vůle/schopnost k nápravě ani v oblastech pravidly dostatečně vybavených, jestliže se toleruje pravidla bez následků nedodržovat.

Názor, že platné zákony neumožňují zjednat nápravu a že je proto třeba zásadní změny v řízení vysoké školy, v odborné diskusi neobstojí. Jeho zastánci by neměli mít možnost mást veřejnost jeho šířením na vlastních školách nebo v médiích bez souběžného, dobře srozumitelného objasňování, v čem je podstata konkrétních problémů. Pokud by se vrcholné orgány státní správy a instituce akademické samosprávy na všech úrovních o takové objasňování staraly bez ohledu na to, zda to podle jejich výkladu zákona je nebo není jejich povinností, a zároveň by využívaly své značné pravomoci k operativním řešením zjevných nepravostí, zvýšilo by to jejich přirozenou autoritu a negativních jevů by velmi rychle ubývalo.

Sdělení k přípravě zákona na vysokých školách

Vladimír Roskovec

Na žádost hlavního garanta Individuálního projektu národního (IPN) „Reforma terciárního vzdělávání“ prof. Jana Hála (který se omluvil, protože je na dovolené) byla podána stručná informace o stavu přípravy tezí k věcnému záměru zákona o vysokých školách.

Na návrhu tezí pracovala skupina složená z členů řešitelského týmu IPN „Reforma terciárního vzdělávání“ Reforma a pracovníků MŠMT. Ministr Dobeš o návrhu tezí informoval na sněmu Rady vysokých škol v Praze 17. 2. a na Výročním shromáždění České konference rektorů 18. 2. 2011 v Plzni. Na obou shromážděních přislíbil, že návrh bude reprezentacím vysokých škol poskytnut cca do týdne. Diskuse k návrhu by měla proběhnout do června 2011.

Hlavní změny oproti stávající právní úpravě se týkají

- a) řízení vysokých škol – navrhuje se posílení kompetencí správních rad na veřejných (a patrně i státních) vysokých školách, včetně jejich role při výběru a ustanovování rektora;
- b) zajišťování kvality – navrhuje se zřízení samostatné agentury, která by jednak prováděla hodnocení kvality, jednak převzala (v modifikované podobě) funkce stávající Akreditační komise.

28. 2. 2011

Poznámka k připravované diverzifikaci vysokého školství v České republice

Stanislav Novák

O potřebě diverzifikace se mluví již dlouho. Někteří účastníci XVIII. Akademického fóra se pozastavovali nad tím, že dosud nedošlo vůbec k vyjasnění toho, k čemu má zamýšlená diverzifikace směřovat, jaký má mít efekt, jakým způsobem chceme, aby v budoucnu vysoké školství fungovalo a jakých vyšších kvalit chceme dosáhnout. Nicméně jsou již připraveny nástroje pro diverzifikaci (registr profesorů a docentů, koeficient VKM), a co víc, jsou již ministerstvem zaváděny do praxe (rozdělování rozpočtu vysokým školám, limity přijímaných studentů). Fakticky tedy diverzifikace ze strany ministerstva již probíhá, aniž je vyjasněno, co má přinést jako kýžený výsledek. Tento nekvalifikovaný postup vyvolává zcela reálné obavy, že dojde k mnoha škodám v systému vysokého školství ještě před tím, než se akademická veřejnost a politikové dohodnou, k jakému zlepšení má vlastně dojít.

Reformy a cíle – obrat k lepšímu?

Jiří Rákosník

Problémy, kterými jsme se dosud v sérii Akademických fór zabývali – hodnocení výsledků vědy a výzkumu, organizace vědy a výzkumu, státní maturity, reforma vysokoškolského vzdělávání, legislativa terciárního vzdělávání a vědy a výzkumu – mají některé společné rysy a příčiny: ukvapeně se spouštějí reformy a legislativní procesy před vyjasněním cílů. Zapřahá se vůz před koně, reformy nejsou nástrojem, ale samy se stávají cílem.

Nejasnost nebo absence cílů je však chybou všech zúčastněných a zejména těch, kterých se reformy mají týkat. Pokaždé znovu podlehneme „argumentům“, že není čas na diskuse, že je třeba dodržet termín, který stanovil někdo, kdo netušil nebo nebral ohled na to, jak složitá je daná problematika a jak málo je jasné, čeho chceme dosáhnout. Přistoupíme na to, že se v rámci implementace dané reformy podaří správné cíle najít a doplnit

Jestliže se ve zcela poslední době objevují ne jen zcela ojediněle známky reflektování uvedených negativ, mohou i naše seminární diskuse při trvalosti takového vývoje najít odezvu a podle povahy věci i následné uplatnění.

K pozici rektora samosprávné univerzity

Martin Černožský

V době na hodiny blízce ukončení semináře na XVIII. Akademickém fóru „Etika – Legislativa – Diverzifikace“ 24.2.2011 byl podpisem ministra školství, mládeže a tělovýchovy postoupen k veřejné diskusi „Pracovní návrh věcného záměru zákona o vysokých školách“ (PNVVZ).

XIX. Akademické fórum „Pozice rektora samosprávné univerzity“, Praha, 17.3.2011, se zaměří na problematiku samosprávnosti univerzit a jejich kontroly Dozorčími radami. Tento příspěvek je dílčí expozicí tematiky.

Z obsažného dokumentu PNVVZ o 36 stranách se k tématu vztahují tyto výňatky:

„13. Princip autonomie vysoké školy, statut. (10-11/36) Zákon zdůrazní princip autonomie vysoké školy ve věcech její vnitřní organizace.“

„16. Rektor. (11-12/36) V čele vysoké školy bude rektor, který na veřejné vysoké škole bude vykonávat působnost obdobnou působnosti statutárního orgánu (veřejná vysoká škola jako právnická osoba veřejného práva nemá statutární orgán).“

„Pro veřejné vysoké školy zákon upraví dva postupy výběru rektora, z nichž statut vysoké školy jeden určí:

- A) Rektora vysoké školy jmenuje správní rada vysoké školy na návrh akademického senátu.
  - B) Rektora vysoké školy jmenuje správní rada vysoké školy na základě výběrového řízení a po vyjádření akademického senátu.
- Neurčí-li statut vysoké školy jinak, bude se postupovat podle varianty A.“

„18. Správní rada. (12/36) Správní rada bude zákonem vymezena jako orgán vysoké školy, jehož prostřednictvím se na řízení vysoké školy v zásadních věcech vysoké školy podílí veřejnost. Správní rada vysoké školy bude mít v případě univerzity 9 členů a v případě jiné vysoké školy 5 členů, kteří nemohou být zaměstnanci nebo studenty vysoké školy. Členy správní rady bude jmenovat prezident republiky (v případě odborných vysokých škol a specializovaných vysokých škol univerzitního typu: ministr), z toho nejméně polovina členů správní rady bude jmenována na návrh akademického senátu vysoké školy.“

Diskusní názor k pozici rektora samosprávné univerzity

.Jakýkoli zásah zvnějšku, resp. známka podřízenosti ve věcech vnitřní organizace univerzity je v rozporu s principem samosprávnosti. Pracovní návrh věcného záměru zákona o vysokých školách takový zásah nejen připouští, ale explicitně stanoví ustanovením o jmenování rektora Správní radou, jejíž členy jmenuje prezident. Je to nerespektování principu samosprávnosti a vzhledem k vazbě profesor – rektor – člen Správní rady také velmi překvapivým, jistě nechtěným znevážením prezidentského úřadu. Může to vést k představě, že jde o formulace s nevyslovením jejich vlastního smyslu, umožňujícího naplnění nespecifikovaných záměrů s materiálními a intelektuálními hodnotami univerzity.

1. Je věcí vnitřní organizace univerzity, potřebuje-li kromě vedení a Akademického senátu další řídicí orgány. Při dobře pracujícím vedení a řádně fungujícím Akademickém senátu žádný další řídicí orgán univerzity zapotřebí není. Správní rada konstituovaná za účasti vnějších činitelů je popřením principu samosprávnosti. Aktivita zvenčí se mají týkat co nejučinnější kontroly samosprávně řízené univerzity..
2. Je nejvýš žádoucí, aby univerzita byla pod účinnou kontrolou veřejnosti. Tato funkce přísluší Dozorčí radě jako kontrolně-poradnímu, resp. kontrolně-konzultativnímu orgánu, složenému z odborně potřebně vybavených představitelů různých složek veřejnosti se zvláště silným vlivem představitelů oblastí (např. kultura, průmysl), na univerzitě – přímo nebo zprostředkovaně – bytostně zainteresovaných. Univerzitě nepřísluší přitom žádný vliv na nominaci, resp. jmenování členů Dozorčí rady. Příslušná pravidla by měla vzejít ze součinnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a příslušných výborů obou komor Parlamentu České republiky a jejich jednání s konzultanty, které si samy zvolí.

Poznámka: Jistým indikátorem může být výsledek Ankety AF-XIX. Tento průzkum je zároveň sociologickou sondáží jdoucí interpretačními možnostmi za téma pozice rektora.

Diverzifikace vysokého školství v České republice (Z diskuse na plénu Asociace emeritních rektorů, Plzeň, dne 17. 2. 2011)

Ivan Wilhelm

Asociace emeritních rektorů (AER) se na svém zasedání dne 17. února 2011 v Plzni shodla na neodkladné potřebě diverzifikace vysokého školství ČR. Proces diverzifikace by měl mít jasnou oporu v zákoně o vysokých školách, nemusí však být nutně vázán na připravovanou reformu vysokoškolského vzdělávání.

V první řadě musí být obsah procesu diverzifikace definován tak, aby nemohlo v průběhu času docházet k jeho dezinterpretaci. (Již dnes je často zaměňován s pojmem excellence.)

Od samého počátku příprav procesu diverzifikace (i reformy) je potřeba definovat cíl a obsah vzdělání.

Samotná diverzifikace vysokých škol ČR bude výsledkem procesu, který bude mít jasně stanovená pravidla, časový rámec a očekávaný cíl.

Hlavní myšlenkou procesu diverzifikace by měla být příležitost pokrytí maximálního prostoru terciárního vzdělávání podle autonomního rozhodnutí vysoké školy.

Výše finanční podpory ze strany státu bude výrazně závislá na takto posouzené kvalitě (a intenzitě).

Vysokoškolské vzdělávání je vždy vyváženým složením výuky a tvůrčí činnosti. Obsah a intenzita tvůrčích činností musí odpovídat obsahu a určení studijního programu. Obě části (výuka a tvůrčí činnost) se musí odehrávat v rámci dané vysoké školy/fakulty.

Kvalita poskytovaných služeb v takto zvoleném segmentu terciárního vzdělávání bude posuzována nezávislým (mezinárodním) orgánem s periodicitou několika let. Akreditační kritéria budou zohledňovat kritéria kvality podle tohoto hodnotitelského orgánu.

Pro hodnocení kvality (a intenzity) tvůrčích činností lze využít zkušeností a modelů známých jak z domácí, tak i zahraniční provenience. V tomto srovnání je v současnosti metodika hodnocení kvality výuky v relativní nevýhodě. Je proto nutné začít se této otázce věnovat co nejdříve a co nejintenzivněji.

Po zkušenostech z reformy VaV je zřejmé, že nejožehavějším problémem budou kritéria kvality, obzvláště v souvislosti s pravidly financování, závislými na stanovené kvalitě. Proto je nezbytné věnovat mimořádnou pozornost otázce jak hodnocení kvality, tak i finančnímu rámci jejího zajištění.

Celý proces diverzifikace musí od začátku probíhat maximálně transparentním způsobem, do kterého může akademická obec efektivně zasahovat. Orgány odpovědné za přípravu tohoto procesu musí nejen vytvořit vhodný otevřený prostor pro veřejnou debatu o všech otázkách, které k tematiku vzniknou, ale rovněž takovou diskuzi účinně iniciovat.

V Praze dne 23. 2. 2011

DVA DOKUMENTY ASOCIACE EMERITNÍCH REKTORŮ

K otázkám případů neetického chování akademických občanů a o roli orgánů akademické samosprávy při jejich nápravě

AER s politováním zaznamenává rostoucí trend etických pochybení a přestupků vůči morálnímu kodexu akademického občana. S ohledem na obecnou vážnost akademického prostředí a důležitost akademických činností ve společnosti jsou jakákoliv pochybení a zejména hrubé porušování pravidel etiky chování vážným nedostatkem, poškozujícím celou akademickou obec. Znepokojivá je zejména skutečnost, že orgány akademické samosprávy jsou při posouzení těchto skutků zcela, anebo téměř zcela nečinné. To pokládá AER za stav, který nelze tolerovat.

AER vyzývá akademickou obec škol, na nichž k pochybení, či k porušení pravidel etického chování došlo, k vytváření účinného tlaku na příslušné akademické orgány s cílem otevřeného projednání těchto nežádoucích jevů, vyvození závěrů směřujících k jejich nápravě a omezení možných opakování. K tomu mají orgány akademické samosprávy možnost využít jak svých kompetencí, tak přirozené autority v rámci svého prostředí.

V Praze dne 23. 2. 2011

Za Asociaci emeritních rektorů
Prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.,
předseda

Diverzifikace vysokého školství v České republice

Asociace emeritních rektorů se na svém zasedání dne 17. února 2011 v Plzni shodla na neodkladné potřebě diverzifikace vysokého školství ČR. Je proto rozhodlá plně podporovat úsilí ČKR i RVŠ v tomto směru.

Diverzifikaci vysokých škol ČR chápe AER jako proces přístupný všem vysokým školám, do kterého budou vstupovat na základě svých autonomních rozhodnutí. Mimořádnou pozornost je v přípravě tohoto procesu potřeba věnovat otázkám hodnocení kvality jak tvůrčích činností, tak i vzdělávání.

AER vyzývá orgány odpovědné za přípravu tohoto procesu k maximální transparentnosti a otevřené komunikaci s akademickou obcí, jak poskytnutím prostoru, tak i iniciováním jejího aktivního průběhu.

V Praze dne 23. 2. 2011

Za Asociaci emeritních rektorů
Prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.,
předseda

Reformy vysokoškolského vzdělávání – diverzifikace

Věra Štátná

V současné době se více a více hovoří o nutnosti změny systému vysokoškolského vzdělávání v ČR, o jeho přizpůsobení novým požadavkům, zejména masifikaci vysokoškolského vzdělávání. Na rozdíl od vyspělých evropských zemí byla v ČR realizována zejména na institucích univerzitních a nikoliv na těch, které poskytují profesně zaměřené vzdělání. Je zřejmé, že systém, kde většina (veřejných) vysokých škol má velmi podobné zaměření, při vstupu 2/3 populačního ročníku do vysokého školství nemůže uspokojivě fungovat. Proto se hodně mluví o diverzifikaci celého systému. Diskuse, co to znamená a jak ji provést, bude v nejbližším období probíhat. Diversifikace je považována za nástroj, jakým lze ke změnám vysokoškolského systému dojít. Dále je v proudu příprava věcného záměru nového zákona o vysokých školách, který bude mít charakter kodifikační i modifikační, tedy také nástroje změn ve vysokoškolském systému. Nicméně dosud nebylo jasněji řečeno, jaký by měl nový systém vysokého školství vlastně být. Logicky by měly být nástroje podřízeny cílovému stavu, a nemělo by docházet k záměně nástroje a cíle.

Bylo by dobré, aby důsledky změn, ke kterým může navržená diverzifikace a věcný záměr zákona vést, byly vyhodnocovány oproti cílovému stavu, na kterém panuje většinová shoda mezi vysokými školami (akademickými, výzkumnými pracovníky a studenty), dalšími aktéry ve společnosti (např. z aplikační sféry) a politiky, vládou (representovanou v první fázi zejména ministerstvem). Tato diskuse zatím zcela neproběhla. Určitá diskuse už probíhat začala, vznikla Bílá kniha (2009), jedním z příspěvků jsou např. *Perspektivy dalšího vývoje českého vysokého školství-vybrané teze a náměty, Univerzita Karlova (2010)*¹, svůj příspěvek připravila ČKR formou *Idey reformy terciárního vzdělávání (2010)*, ministerstvo představilo svůj dlouhodobý záměr 2011-2015² a projednalo s vysokými školami jejich dlouhodobé záměry na stejné období... Ve většině těchto materiálů se o diverzifikaci hovoří, posledním příspěvkem je zdařilý materiál Asociace emeritních rektorů (AER) „*Diverzifikace*“ z nedávného zasedání AER v Plzni.

Zajímavým příspěvkem do diskuse o diverzifikaci mohou být i dva projekty podporované Evropskou komisí. První z nich, U-Map³, se pokouší o typologii vysokých škol; zdůrazňuje, že i přes snahu harmonizaci architektury vysokoškolských systémů v rámci Boloňského procesu zároveň dochází k významné diverzitě institucí uvnitř těchto systémů. Základním principem je, aby diverzita byla transparentní. Navržená klasifikace sdružuje konkrétní instituce na základě vybraných oblastí jejich činností do jistých tříd, které jsou popsány vždy několika indikátory. Dodržuje několik principů, zejména: klasifikace je mnohorozměrná, založená na objektivních a spolehlivých datech, neřadí instituce hierarchicky, ale umožňuje, aby mohly spadat do několika skupin, je flexibilní ve smyslu změn a vývoje institucí, a tudíž i možných změn jejich zařazení, pro instituce zachovává prvek dobrovolnosti. Institucím pomáhá identifikovat své silné stránky a dále je rozvíjet, tedy staví na principu autonomie

¹ [on line] <http://iforum.cuni.cz/IFORUM-7283-version1-PerspektivyUKobecnaychodiska.pdf>

² *Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol*, který představuje koncepci rozvoje vysokých škol na období 2011 – 2015; [on line] <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavaci-a-vedecke-vyzkumne-vyvojove-a>

³ Podrobněji viz [on line] <http://www.u-map.eu/>

instituce a její odpovědnosti za vlastní rozvoj. K využití U-Map pro zmapování svého systému se rozhodly: Estonsko, Portugalsko, Holandsko ve spolupráci s Vlámskou komunitou Belgie a jednají o něm severské země a Rumunsko.

Druhým projektem je U-Multirank⁴. Ten umožňuje ve skupinách srovnatelných institucí měřit výkon v jednotlivých oblastech jejich činností. Aby byly srovnatelné, předpokládá, že instituce budou nejprve rozděleny do tříd pomocí metodiky projektu U-Map. U-Multirank je v současné době v pilotní fázi, které se účastní čtyři české vysoké školy (UK, VŠB-TUO, VŠE, VUT).

Metodiky (nebo jejich principy a části) obou výše zmíněných projektů by mohly být komplementární s konceptem „Diverzifikace“ vytvořeným AER a představeným prof. Wilhelmem.

**Odborná skupina Organizace výzkumu České fyzikální společnosti Jednoty českých matematiků a fyziků
XVIII. Akademické fórum ETIKA – LEGISLATIVA – DIVERZIFIKACE Praha, 24. února 2011**

**Příspěvek v průběhu semináře písemně ohlášený a přednesený,
charakterizovaný jen názvem:**

**První náčrt přístupu ČR I přípravě rámcového programu ES pro výzkum,
technologický rozvoj a demonstrace a EURATOM**

Josef Bacílek

poradce.bac@seznam.cz

---

⁴ Podrobněji viz [on line] <http://www.u-multirank.eu/>

Co ti studenti v akademických senátech vlastně dělají

*Zdeněk Ručka,
předseda Studentské komory Akademického senátu Masarykovy univerzity*

V souvislosti s avizovaným zahájením diskuse o věcném záměru zákona o vysokých školách se hovoří také o jistém omezení vlivu studentů na chod vysoké školy. Spolu s podobnými snahami bývá role studentů v akademických senátech nezdědka zlehčována. Dovolil jsem si proto sestavit následující přehled aktivit, které vyvinula Studentská komora Akademického senátu MU od začátku svého funkčního období v roce 2009.

a) Aktivity spojené s členstvím studentů v komisích a orgánech univerzity:

- Zapojení členů Studentské komory do komisí pro přípravu Dlouhodobého záměru MU; (Členové studentské komory se významnou měrou přímo podíleli na formování budoucí vize Masarykovy univerzity.)
- Zapojení členů Studentské komory do Ekonomické komise AS MU (Předpoklad, že členové Studentských komor nerozumějí otázkám rozpočtu, je častým omylem.)
- Zapojení členů Studentské komory do redakční rady univerzitního měsíčníku MUNI.CZ (Volení zástupci studentů se podílejí také na rozvoji oficiálních novin Masarykovy univerzity.)
- Pravidelná účast předsedy Studentské komory na rozšířeném kolegiu rektora MU (Studenti jsou na Masarykově univerzitě vnímáni jako rovnocenní partneři k diskusi.)

b) Aktivity zaměřené na komunikaci navenek:

- Založení nezávislého studentského informačního portálu Lemur.mu (Portál mimo jiné informuje o dění na zasedáních akademických senátů, ale vzhledem k jeho zaměření na studenty se nevyhýbá ani tématům zábavného charakteru. Ač byl Lemur.mu spoluzaložen několika členy AS MU, není pod kontrolou senátu. Portál je nezávislý a provozuje jej občanské sdružení Garrigue media.)
- Informování studentské obce o dění na senátu prostřednictvím [Facebooku](https://www.facebook.com/) (Facebook je mezi studenty velmi oblíben a slouží nám jako přímý komunikační kanál mezi Studentskou komorou a studentskou obcí univerzity. Facebookovou stránku provozujeme zhruba rok a máme již přes 500 fanoušků)
- Vydání oficiální tiskové zprávy Studentské komory AS MU k zápisnému (Jednalo se o zásadní téma, proto se k němu Studentská komora rozhodla vydat tiskovou zprávu.)

c) Aktivity spojené s univerzitními předpisy:

- Příprava návrhu reformy předmětové ankety (V rámci informačního systému funguje celouniverzitní anketa, kde studenti hodnotí jednotlivé předměty. Připravili jsme návrh její reformy.)
- Připomínkování novely Studijního a zkušebního řádu

- (Vedení univerzity chystá novelu tohoto klíčového předpisu a Studentská komora v těchto dnech sepisuje své připomínky.)
- Otevření problematiky stipendijní politiky fakult na půdě AS MU
(Stipendijní politika se na jednotlivých fakultách značně liší, proto členové Studentské komory otevřeli na půdě univerzitního senátu debatu na toto téma. Cílem bylo zlepšit proces udělování stipendií na jednotlivých fakultách.)
  - Tlak na vedení univerzity za účelem zřízení stravovací komise
(Pro lepší komunikaci mezi Správou kolejí a menz Studentská komora iniciovala vznik nové komise složené ze zástupců studentů i akademiků. V těchto dnech probíhá debata nad finálním textem předpisu.)
  - Mimo výše zdůrazněné body členové Studentské komory samozřejmě připomínají veškeré univerzitní předpisy, které jsou projednávány na půdě AS MU.

d) Další aktivity:

- Otevření plagiátorské kauzy doc. Svobody, tehdejšího děkana ESF MU
(Členové Studentské komory předložili jasné důkazy a otevřeli tak zásadní kauzu etického pochybení jednoho z čelních představitelů univerzity. V jejím průběhu nejprve doc. Svoboda rezignoval na funkci děkana. Poté, co byl seznámen se zprávou komise složené z renomovaných odborníků, také uznal svá pochybení.)
- Tlak na vedení univerzity za účelem zveřejnění výsledků auditu Správy kolejí a menz MU
(Studentská komora i v tomto případě zastává názor, že univerzita má být maximálně transparentní v případech, kdy bylo zjištěno pochybení.)
- Organizace Studentského fóra
(Studentská komora uspořádala setkání všech studentských senátorů na MU. Smyslem bylo vzájemně se informovat a položit základy budoucí užší spolupráci.)
- Výběr delegáta i náhradníka do Studentské komory Rady vysokých škol
(Studentská komora AS MU uspořádala volby za účelem výběru nejlepších kandidátů na pozici delegáta i náhradníka. Studentská komora AS MU je oběma zvolenými členy pravidelně informována o dění v RVŠ i v její Studentské komoře.)
- Organizace výjezdních zasedání
(Studentská komora uspořádala na počátku svého funkčního období výjezdní zasedání za účelem vzájemného seznámení se a k přípravě volby předsedy. Nyní je připravováno druhé výjezdní zasedání, kde proběhnou diskuse s jednotlivými kandidáty na rektora MU.)

e) Příklad aktivity z minulosti:

- Projekt studentského poradenství – [Studentští poradci](#).
(Nemohu nezmínit aktivitu, kterou však nastartovala předchozí studentská komora – založení Studentských poradců. Koncept, kdy studenti poskytují studentům studijně-právní poradenství, organizují osvětové přednášky a také hrají roli jakéhosi studentského ombudsmana, se na Masarykově univerzitě výborně ujal a již několik let se úspěšně rozvíjí.)

Pracovní návrh věcného záměru zákona o vysokých školách

Výňatky v rozsahu 4 stran ze 36

A. Přehled právních předpisů dotčených navrhovaným řešením (1/36)

B. Zhodnocení stávající právní úpravy (1-6/36)

Východiska věcného záměru: (3-4/36)

- Dlouhodobě probíhající veřejná diskuse o stavu vysokého školství v České republice ukazuje na nutnost systémových změn, které by zabezpečily důvěru veřejnosti ve vysoké školství, jednotlivé vysoké školy a výsledky jejich činnosti a podpořily výkon vysokého školství odpovídající různým typům funkcí vysokých škol podle mezinárodních standardů. Toto hledisko je dnes v českém vysokém školství široce uznáváno a stojí na něm také poziční materiál České konference rektorů „Idea reformy terciárního vzdělávání“ z června 2010.
- Právní úprava vysokého školství by měla brát v úvahu vývoj, k němuž došlo po roce 1990. Zákony o vysokých školách z let 1990 a 1998 v podstatě převzaly základní rysy a instituty dřívější právní úpravy a byly orientovány na veřejné vysoké školství. Právní úprava pro působení soukromých vysokých škol, k jejichž rozvoji došlo na základě zákona z roku 1998 a které v současnosti představují většinu vysokoškolských institucí v České republice, je dnes již málo adekvátní.

Zásadní změny v novém zákoně podle věcného záměru: (5-6/36)

1) Diverzifikace vysokého školství a základy právního postavení vysokých škol (5/36)

- Vymezení základních typů vysokých škol, které bude vázáno na zákonné požadavky na jejich činnost v oblasti vzdělávání i výzkumu a bude dále konkretizováno prostřednictvím (společně pro všechny vysoké školy) v rámci systému zajišťování kvality diferencovanými standardy pro institucionální akreditaci a hodnocení a prostřednictvím systému financování (u veřejných vysokých škol) podle ukazatelů výkonu.
- Usnadnění organizačních změn vysokých škol (zejména fúzí) a postupu při zrušení veřejné vysoké školy v návaznosti na systém zajišťování kvality.
- Stanovení postupu pro změnu typu vysoké školy.
- Právní regulace poboček vysokých škol (uskutečňování vzdělávací činnosti mimo sídlo vysoké školy).

C. Návrh věcného řešení (6-34/36)

Předpokládaná systematika zákona (6-8/36)

Předpokládaný obsah zákona (8-34/36)

Část první – Základní ustanovení (8/36)

Část druhá – Vysoké školy (8-20/36)

Hlava první – Obecná ustanovení (2-10/36)

4. Typy vysokých škol. (8-9/36) Zákon rozliší dva typy vysokých škol z hlediska jejich poslání v oblasti vzdělávání a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti (dále jen „tvůrčí činnost“):

- a) univerzity (vysoké školy univerzitního typu), které budou mít právo uskutečňovat vysokoškolské vzdělávání ve všech třech cyklech na základě vlastní tvůrčí činnosti. Zákon bude chránit označení „univerzita“ nebo ekvivalentní (např. „vysoké učení“) a vyhradí jej pro vysoké školy univerzitního typu;
- b) odborné vysoké školy, které budou mít právo uskutečňovat vysokoškolské vzdělávání prvního a druhého cyklu na základě sledování soudobých výsledků tvůrčí činnosti. Odborná vysoká škola bude uskutečňovat převážně vysokoškolské vzdělávání prvního cyklu; vysokoškolské vzdělávání

druhého cyklu bude uskutečňovat v případě, že realizuje vlastní tvůrčí činnost odpovídající příslušné oblasti vzdělávání.

c) Varianta: doplnit též kategorii –

specializované vysoké školy univerzitního typu, které mají právo uskutečňovat vysokoškolské vzdělávání druhého a třetího cyklu na základě vlastní tvůrčí činnosti. (V souvislosti s tím lze variantně takové řešení rozšířit též o úpravu mechanismu transformace veřejné výzkumné instituce na tento typ vysoké školy.)

5. Obecné poslání vysokých škol. (9/36) Zákon vymezí jako součást poslání vysokých škol všech typů též službu společnosti včetně spolupráce s podniky a institucemi, ve kterých absolventi nacházejí své uplatnění, spolupráce s různými stupni státní správy a samosprávy a s kulturní sférou, jakož i rozvíjení mezinárodní spolupráce, podpora společných projektů s obdobnými zahraničními institucemi, vzájemné uznávání studia pro účely dalšího studia a podpora mobility akademických pracovníků a studentů.

8. Organizační změny vysokých škol. (9/36) Obecně bude zákon vycházet z toho, že organizační změny vysoké školy (rozdělení, sloučení, splynutí nebo zrušení) se provádí stejným typem právního aktu, který je vyžadován ke zřízení dané formy vysoké školy. Kromě toho zákon upraví sloučení vysokých škol (kromě státních vysokých škol) veřejnoprávní smlouvou; při sloučení veřejné a soukromé vysoké školy bude přípustný pouze vznik veřejné vysoké školy jako nástupnické právnické osoby. Při sloučení soukromých vysokých škol na základě veřejnoprávní smlouvy bude upraven též přechod státního souhlasu a akreditace sloučených vysokých škol na nástupnickou soukromou vysokou školu.

11. Vymezení samosprávné působnosti veřejné vysoké školy. (10/36) Veřejná vysoká škola bude zákonem vymezena jako samosprávná právnická osoba veřejného práva s tím, že samosprávou veřejné vysoké školy se rozumí zákonné oprávnění této instituce rozhodovat svými orgány ve věcech náležejících do její působnosti, a to bez předchozího nebo dodatečného schválení státního orgánu. Rozsah samosprávné působnosti veřejné vysoké školy bude vyplývat z těch ustanovení zákona, která určitou působnost veřejné vysoké škole svěřují; nestanoví-li zákon výslovně, že veřejná vysoká škola v určité věci vykonává státní správu, platí, že vykonává svoji samosprávu.

Hlava druhá – Organizace vysoké školy (10-14/36)

13. Princip autonomie vysoké školy, statut. (10-11/36) Zákon zdůrazní princip autonomie vysoké školy ve věcech její vnitřní organizace. Tomu bude odpovídat zásadní význam statutu vysoké školy jako základního vnitřního předpisu vysoké školy. Zákon vymezí náležitosti, postup přijetí, změn nebo zrušení statutu a podmínky jeho platnosti, jakož i postavení statutu vysoké školy jako součásti vnitřního systému zajišťování kvality (viz část čtvrtá). Statut musí být v souladu s právními předpisy.

Statut vysoké školy obecně vymezí zejména:

- název a sídlo vysoké školy,
- vedlejší sídlo nebo vedlejší sídla vysoké školy, pokud jedna nebo více součástí vysoké školy je umístěna mimo (hlavní) sídlo vysoké školy; stanovení vedlejšího sídla vysoké školy bude přípustné pouze u vysokých škol, které se podle svého statutu člení na součásti,
- poslání vysoké školy odpovídající jejímu typu,
- vymezení oblastí vzdělávání, v nichž vysoká škola hodlá uskutečňovat vysokoškolské vzdělávání spolu se stanovením pravidel pro tvorbu studijních programů a programů dalšího vzdělávání,
- vnitřní organizační strukturu vysoké školy, rozsah působnosti svěřené součástí vysoké školy včetně stanovení orgánů součástí vysoké školy a jejich působnosti a pravomoci. Pouze univerzity budou oprávněny zřizovat součásti označené jako „fakulta“,
- vztah k registrované církvi nebo náboženské společnosti podle zvláštního zákona, pokud

- pobočky vysoké školy, pokud se zřizují, a jejich věcné zaměření,
- podrobnosti týkající se orgánů vysoké školy (včetně orgánů, které vysoká škola zřídí nepovinně) a jejich složení, působnosti a vzájemných vztahů,
- pravidla pro plánování a řízení činnosti vysoké školy v souladu s jejím posláním na základě dlouhodobého záměru vysoké školy pro období zpravidla 5 let,
- pravidla pro vnitřní systém zajišťování kvality v souladu se zákonem,
- stanovení vnitřních předpisů přijímaných na základě statutu a předmětu jejich úpravy,
- pravidla pro hospodaření a nakládání s majetkem vysoké školy včetně podmínek nabytí nebo převodu majetku,
- vymezení okruhu právních úkonů vysoké školy, k nimž bude zapotřebí souhlas správní rady vysoké školy.

16. Rektor. (11-12/36) V čele vysoké školy bude rektor, který na veřejné vysoké škole bude vykonávat působnost obdobnou působnosti statutárního orgánu (veřejná vysoká škola jako právnická osoba veřejného práva nemá statutární orgán).

V působnosti rektora bude rozhodovat a jednat ve všech věcech vysoké školy, pokud podle zákona nebo statutu vysoké školy není rozhodování svěřeno jinému orgánu vysoké školy. Rektorovi vysoké školy bude zákonem vyhrazeno:

- jmenovat a odvolávat prorektory jako zástupce pro jednotlivé úseky akademických činností na vysoké škole,
- ustanovovat (podle zákoníku práce) jiné vedoucí zaměstnance v přímé řídicí působnosti rektora a (na univerzitě) ustanovovat profesory postupem podle zákona a vnitřního předpisu,
- předkládat akademickému senátu a správní radě návrhy rozhodnutí,
- svolávat dohodovací řízení správní rady a akademického senátu k odstranění rozporů při přijímání rozhodnutí,
- rozpouštět se souhlasem správní rady akademický senát, je-li nečinný při výkonu svěřené působnosti po dobu nejméně tří měsíců anebo v případě závažného porušení zákona nebo statutu vysoké školy usnesením nebo jiným postupem akademického senátu,
- předkládat ministerstvu návrhy a žádosti vysoké školy podle zákona,
- sjednávat s ministerstvem rámcovou dohodu.

Pro veřejné vysoké školy zákon upraví dva postupy výběru rektora, z nichž statut vysoké školy jeden určí:

A) Rektora vysoké školy jmenuje správní rada vysoké školy na návrh akademického senátu.

B) Rektora vysoké školy jmenuje správní rada vysoké školy na základě výběrového řízení a po vyjádření akademického senátu.

Neurčí-li statut vysoké školy jinak, bude se postupovat podle varianty A.

Zákon bude vyžadovat, aby statut vysoké školy vymezil předpoklady pro jmenování osoby do funkce rektora.

Funkční období rektora bude stanoveno statutem vysoké školy v rozpětí od čtyř do šesti let s tím, že táž osoba může být rektorem vysoké školy jmenována nejvýše dvakrát po sobě. Zákon stanoví, že před uplynutím funkčního období rektora veřejné vysoké školy odvolává správní rada, na základě návrhu akademického senátu, který

a) uvádí důvody návrhu odvolání z funkce, a

b) byl akademickým senátem přijat většinou nejméně dvou třetin hlasů všech členů. Jde-li o rektora vysoké školy jmenovaného na návrh akademického senátu (var. A), správní rada nebude povinna projednat návrh na odvolání rektora, dokud k němu nebyl připojen návrh na jmenování jeho nástupce.

Právní vztah mezi veřejnou vysokou školou a jejím rektorem týkající se výkonu funkce a odměňování za výkon funkce rektora se řídí smlouvou o výkonu funkce, byla-li sjednána. Při

sjednání smlouvy o výkonu funkce jedná za veřejnou vysokou školu správní rada. Nebyla-li sjednána smlouva o výkonu funkce, stanoví odměnu rektora správní rada.

18. Správní rada. (12/36) Správní rada bude zákonem vymezena jako orgán vysoké školy, jehož prostřednictvím se na řízení vysoké školy v zásadních věcech vysoké školy podílí veřejnost. Správní rada vysoké školy bude mít v případě univerzity 9 členů a v případě jiné vysoké školy 5 členů, kteří nemohou být zaměstnanci nebo studenty vysoké školy. Členy správní rady bude jmenovat prezident republiky (v případě odborných vysokých škol a specializovaných vysokých škol univerzitního typu: ministr), z toho nejméně polovina členů správní rady bude jmenována na návrh akademického senátu vysoké školy. Funkční období člena správní rady bude stanoveno na 5 let s jednou možností bezprostředně opětovného jmenování. Před uplynutím funkčního období může být člen správní rady odvolán z funkce jen pro neúčast na práci správní rady, závažné porušení právních nebo vnitřních předpisů vysoké školy v souvislosti se členstvím ve správní radě, nebo na vlastní žádost. Zákon upraví podmínky neslučitelnosti jiných funkcí nebo činností se členstvím ve správní radě tak, aby byly zabezpečeny záruky nezávislého výkonu funkce člena správní rady zejména ve vztahu k politickým, hospodářským nebo jiným zájmům, jež by mohly být ve střetu s veřejným zájmem na činnosti vysoké školy. Zákon vymezení další předpoklady a podmínky členství ve správní radě vysoké školy.

Správní radě bude zákonem svěřeno:

- schvalovat statut vysoké školy na základě jeho předchozího schválení akademickým senátem vysoké školy,
- schvalovat dlouhodobý záměr vysoké školy na základě jeho předchozího schválení akademickým senátem vysoké školy,
- schvalovat vnitřní hodnocení činnosti vysoké školy podle dlouhodobého záměru vysoké školy předložené rektorem po předchozím projednání v akademickém senátu vysoké školy,
- stanovit na návrh rektora pravidla pro sestavení rozpočtu vysoké školy s přihlédnutím k dlouhodobému záměru vysoké školy,
- podílet se na ustavení rektora do funkce v souladu se zákonem a statutem vysoké školy,
- sjednávat s rektorem smlouvu o výkonu funkce a rozhodovat o jeho odměňování,
- projednávat výroční zprávu vysoké školy,
- projednávat průběžné zprávy rektora o stavu vysoké školy a doporučovat vhodná opatření,
- dávat souhlas s uzavřením rámcové dohody vysoké školy s ministerstvem,
- dávat souhlas s právními úkony vysoké školy, o nichž tak stanoví statut vysoké školy,
- rozhodovat o zrušení jiného vnitřního předpisu než statutu pro rozpor se statutem vysoké školy.

D. Promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu (34-36/36).